

Specificering av målen i Miljöutmaning 2016

Ett förtydligande av hur målen i miljöprogrammet ska mätas och redovisas

2013-02-18

Inledning	3
Syftet med specifikationsdokumentet	3
Redovisning enligt specifikationsdokumentet	3
Specificering av målen i Miljöutmaning 2016	4
KLIMATEFFEKTIVT	5
Övergripande klimatmål	5
År 2020 ska landstingets totala utsläpp av växthusgaser vara minst 75 procent lägre jämfört med basåret 1990 (räknat i koldioxidekvivalenter)	5
År 2016 ska landstingets totala utsläpp av växthusgaser vara minst 30 procent lägre jämfört med basåret 2011.....	5
Delmål 1. Effektivisera energianvändningen	5
Delmål 2. Energieffektivisera transporter.....	7
Delmål 3. Öka andelen förnybar energi	9
Delmål 4. Minska utsläppen av klimatpåverkande medicinska gaser.....	13
Delmål 5. Öka andelen livsmedel med låg klimatpåverkan	18
Delmål 6. Regionplanera för lägre klimatpåverkan per invånare.....	19
RESURSEFFEKTIVT	20
Delmål 7. Använda kretsloppstänkande vid användning av varor och tjänster	20
Delmål 8. Effektivisera vårdkedjorna – säkrare för patienten och bättre för miljön	26
Delmål 9. Planera kretsloppsanpassat och resurssnålt vid byggande	27
Delmål 10. Minska mängderna avfall och förbättra avfallshanteringen	28
Delmål 11. Verka för resurseffektiv och tillgänglig bebyggelsestruktur	32
HÄLSOFRÄMJANDE MILJÖARBETE	33
Delmål 12. Minska miljö- och hälsorisker med kemiska produkter och varor	33
Delmål 13. Minska miljörisker med läkemedel.....	41
Delmål 14. Minska utsläpp av luftföroreningar och buller.....	44
Delmål 15. Öka mängden ekologiska livsmedel	46
Delmål 16. Verka för en god livsmiljö.....	47
Organisation och styrning	48
Grundläggande krav	48
Organisation och styrning – nya krav för 2012-2016.....	50
Kompletterande förklaringar	51
Redovisning av drivmedel	51
Beräkning av lustgasutsläpp.....	52
SL AB:s trafikmätningar.....	52
Avfallsfraktioner	53

Inledning

Stockholms läns landstings miljöprogram – Miljöutmaning 2016 – är beslutat av landstingsfullmäktige och gäller åren 2012-2016. För att avgöra om målen i miljöprogrammet nås har landstinget detta så kallade specifikationsdokument, som förtydligar hur miljömålen ska mätas och redovisas.

Syftet med specifikationsdokumentet

Syftet med detta dokument är att fastställa mätmetoder för uppföljningen av Miljöutmaning 2016, att tydliggöra vilka uppgifter som förvaltningar och bolag ska redovisa, samt beskriva hur dessa uppgifter ska vägas samman för att avgöra huruvida landstinget når målen eller ej. Av praktiska skäl kommer inte alla verksamheter att beröras av all uppföljning. Hälso- och sjukvårdsförvaltningen, HSF, kan med fördel använda nedanstående avgränsningar som vägledning för att prioritera hur miljökrav ska ställas i vårdavtal.

Redovisning enligt specifikationsdokumentet

Specifikationsdokumentet är i första hand avsett för slutredovisning av Miljöutmaning 2016. Utgångspunkten är dock att en liknande redovisning ska ske årligen. Även andra uppgifter än de som direkt avgör måluppfyllelse kan i vissa fall begäras in av landstingsstyrelsens förvaltning för att ge bakgrund till och förklara resultaten.

Specifikationsdokumentet ger inte svar på i detalj hur uppgifter ska tas fram eller vilka avgränsningar som gäller. Det måste förvaltningar och bolag själva ta ställning till och vid behov samråda med landstingsstyrelsens förvaltning. Avgränsningar och mätmetoder ska finnas dokumenterade så att de kan presenteras vid revision. Förvaltningar och bolag bör under programperioden arbeta för att öka den egna redovisningens transparens, reviderbarhet och tillförlitlighet, samt att uppgifter som eventuellt saknas, till en början, blir möjliga att redovisa senare under programperioden. Avsikten är att landstinget under programperioden även ska ha ett gemensamt utvecklingsarbete kring uppföljningsmetoder, för att bland annat förenkla rapporteringen, vilket kan komma att påverka redovisningsmetoder.

För vissa av målen står inte preciserat vilka uppgifter som ska redovisas, istället hänvisas i texten till det projekt där detta ska klargöras.

Organisationsförändringar kan komma att ske och förändra förutsättningarna för redovisning. I möjligaste mån ska ändå all verksamhet som beskrivs i detta dokument omfattas av slutredovisningen (2016), oavsett vem som är huvudman och vem som lämnar uppgifter. Den omfattning som anges nedan för redovisningen bör dock inte utestänga andra relevanta organisationer, till exempel privata vårdgivare, som strävar efter att följa landstingets miljömål och vill samordna sin miljöredovisning.

Om tidigare års redovisade värden korrigeras i efterhand ska det nya värdet redovisas i nästa årsbokslut. Om basårsvärden saknas kan första tillgängliga värde användas som basårsvärde. Mål som definieras som att "all", "alla" (och så vidare) ska uppfylla vissa kriterier anses vara uppnådda om villkoren i huvudsak och i allt väsentligt uppfylls.

Med "förvaltningar och bolag" avses i detta dokument landstingets förvaltningar och bolag. Med TioHundra AB avses i detta dokument endast den landstingsfinansierade delen av verksamheten, och i vissa fall – där så anges – endast Norrtälje sjukhus.

Observera att delmål 6, 8, 11, 13 (antibiotikaanvändning) och 16 i Miljöutmaning 2016 inte är framtagna inom ramen för miljöarbetet, utan är hämtade från andra delar av organisationen. I dessa fall har landstingsstyrelsens förvaltning endast detta dokument som vägledning för vilka uppgifter som bör efterfrågas för uppföljningen av miljöprogrammet.

Specificering av målen i Miljöutmaning 2016

Miljöavdelningen (inom landstingsstyrelsens förvaltning) utformar en miljöredovisning, som baseras på nedanstående uppgifter. Nedan anges även vilka förvaltningar och bolag som redovisar vilka uppgifter, vad uppgifterna omfattar samt hur beräkning av måluppfyllelse sker. Miljöavdelningen sammanställer och redovisar sedan ett resultat per mål.

KLIMATEFFEKTIVT

Övergripande klimatmål

År 2020 ska landstingets totala utsläpp av växthusgaser vara minst 75 procent lägre jämfört med basåret 1990 (räknat i koldioxidekvivalenter)

År 2016 ska landstingets totala utsläpp av växthusgaser vara minst 30 procent lägre jämfört med basåret 2011.

De övergripande målen följs upp och redovisas av landstingsstyrelsens förvaltning, baserat på historiska data och uppgifter som hämtas ur den redovisning som anges nedan. Med landstingets totala utsläpp av växthusgaser avses här utsläpp som härrör från energianvändning för landstingets egna fastigheter, transporter, medicinska gaser samt livsmedel och enligt den omfattning som framgår av detta dokument.

Miljöavdelningen räknar om redovisade uppgifter till koldioxidekvivalenter. För basår 1990 används uppskattade värden från verksamheterna och för basår 2011 används uppgifter i landstingets miljöredovisning 2011 (LS 1109-1201) samt data framtagna i projekt som drivs under programperioden, till exempel klimatpåverkan från livsmedel.

Delmål 1. Effektivisera energianvändningen

År 2016 ska energianvändningen för värme, el och transporter i landstingsfinansierad verksamhet ha minskat med 10 procent jämfört med år 2011.*

Beräkning av måluppfyllelse: En korrigeringsfaktor räknas först fram för lokaler och transporter. För lokaler är yta 2011 dividerat med yta 2016 korrigeringsfaktor för energianvändning i lokaler 2016. Motsvarande korrigeringsfaktor beräknas för kollektivtrafiken (utifrån personkilometer). De olika verksamheternas energianvändning för 2016 multipliceras med respektive korrigeringsfaktor och summeras.

Målet är nått om summa korrigerad energianvändning 2016 dividerat med summa energianvändning 2011 är 0,9 eller lägre.

Tabell 1.		
Uppgiftslämnare	Uppgift**	Omfattning ***
Locum AB	Energi för värme och elektricitet, MWh	Lokaler i fastigheter som ägs av Landstingsfastigheter AB
Locum AB	Lokalyta, kvadratmeter Atemp	Lokaler i fastigheter som ägs av Landstingsfastigheter AB
Trafikförvaltningen, SL AB	Energi för värme och elektricitet, MWh	Lokaler i fastigheter som ägs av SL
Trafikförvaltningen, SL AB	Lokalyta, kvadratmeter Atemp	Lokaler i fastigheter som ägs av SL
Trafikförvaltningen, SL AB	Drivmedelsförbrukning per bränsleslag, liter	Busstrafik (exklusive ersättningstrafik)
Trafikförvaltningen, SL	Personkilometer	Busstrafik (exklusive ersättningstrafik)
Trafikförvaltningen, SL	Drivmedelsförbrukning per bränsleslag, liter	Färdtjänsttaxi, närtrafik och specialfordon
Trafikförvaltningen, SL	Personkilometer	Färdtjänsttaxi, närtrafik och specialfordon
Trafikförvaltningen, WÅAB	Drivmedelsförbrukning per bränsleslag, liter	Kollektivtrafik till sjöss, med egna och upphandlade entreprenörers fartyg
Trafikförvaltningen, WÅAB	Personkilometer	Kollektivtrafik till sjöss, med egna och upphandlade entreprenörers fartyg
Landstingsstyrelsens förvaltning	Energi för värme och elektricitet, MWh****	Externa lokaler där landstingets förvaltningar och bolag bedriver verksamhet
Landstingsstyrelsens förvaltning	Lokalyta, kvadratmeter Atemp	Externa lokaler där landstingets förvaltningar och bolag bedriver verksamhet

* I uppföljningen ovan ingår inte energianvändning för privata vård- och kollektivtrafikentreprenörer som bedriver verksamhet i lokaler som landstinget inte äger. Av transporterna ingår endast kollektivtrafik, exklusive spårtrafik (drift av tåg). Observera att målet ska nås för landstinget som helhet, vilket betyder att exempelvis en ökad energianvändning för kollektivtrafiken kan uppvägas av en hög effektivisering avseende energianvändning i lokaler.

** Energinvändning mäts i megawattimmar, MWh. Lokalyta avser kvadratmeter Atemp. Personkilometer, Pkm, är ett mått på trafikarbetet – antal resenärer multiplicerat med resornas längd – och uppgiften bygger på stickprovsvisa undersökningar av resandet som SL AB gör årligen.

Energiinnehållet i bränslet räknar Miljöavdelningen fram. Eventuell tillförd elektricitet för framdrift av fordon redovisas separat i kilowattimmar.

*** Energinvändning för Locum AB:s lokaler avser här elektricitet och värme för samtliga så kallade strategiska fastigheter, som förvaltas av Locum AB. Med strategiska fastigheter avses de som landstinget beslutat att behålla för att säkerställa en långsiktig tillgång på ändamålsenliga vårdlokaler. Locum AB:s energistatistik grundas på mätaravläsningar för respektive fastighet. Uppgifterna för värmeanvändning normalårskorrigeras, enligt metod från SMHI, för att jämförelser med andra år ska vara möjlig.

Energinvändning för SL:s lokaler avser elektricitet och värme för tunnelbanestationer, pendeltågstationer, lokaltågstationer, spårdepåer, bussdepåer samt bussterminaler (enligt de avgränsningar som framgår av SL AB:s system för driftstatistik, WEBESS). Uppgift om energianvändning för SL AB:s lokaler baseras på faktisk avläsning av förbrukning och inkluderar hjälpsystem för tågdrift, till exempel signalsystem, växelvärme och tunnelbelysning.

**** Uppgifterna bygger på en kartläggning av landstingets energianvändning i lokaler som landstinget inte äger. Kartläggningen avslutas våren 2013 (se rapport *Redovisning av energianvändning i SLL:s externa lokaler 2012*, LS 1002-0111). Avsikten är att göra en ny kartläggning för slutredovisningen av miljöprogrammet.

Delmål 2. Energieffektivisera transporter

År 2016 ska resandet med SL (allmän kollektivtrafik) ha ökat med minst bibehållen marknadsandel jämfört med 2011.

Beräkning av måluppfyllelse: Trafikförvaltningen mäter antal resande och marknadsandelar (se SL:s trafikmätningar, sida 52).

Målet är nått om antal påstigande en vanlig vinterdag 2016 är fler än motsvarande år 2011 och att buss- och spårtrafikens andel av det totala resandet i länet är densamma eller större 2016 jämfört med 2011.

Tabell 2.		
Uppgiftslämnare	Uppgift	Omfattning
Trafikförvaltningen, SL AB	Påstigande en vanlig vinterdag, antal	Buss- och spårtrafik
Trafikförvaltningen, SL AB	Marknadsandel, procent	Buss- och spårtrafik

År 2016 ska samtliga bilar som landstinget nyttjar vara miljöbilar och landstingets tjänsteresor ska vara klimatneutrala. Klimatmässigt bästa resealternativ för tjänsteresor ska väljas i första hand så långt det är tids- och kostnadsmässigt rimligt. I samband med årsbokslut ska landstingets totala klimatpåverkan från tjänsteresor redovisas tillsammans med effekten av de klimatförbättrande åtgärderna inom landstinget.

Beräkning av måluppfyllelse: Målet är nått om samtliga bilar som landstinget nyttjar är miljöbilar. Därtill ska alla förvaltningar och bolag under programperioden vidta minst en åtgärd för att eftersträva klimatneutrala tjänsteresor.

Tabell 3.		
Uppgiftslämnare	Uppgift	Omfattning
Landstingsstyrelsens förvaltning	Antal fordon totalt*	Fordon som landstingets förvaltningar och bolag äger eller leasar, inklusive förmånsbilar
Landstingsstyrelsens förvaltning	Antal miljöfordon*	Miljöbilar som landstingets förvaltningar och bolag äger eller leasar, inklusive förmånsbilar

Tabell 3, forts		
Alla landstingets förvaltningar och bolag	Beslut och andra åtgärder som förvaltningen/bolaget vidtagit för att eftersträva klimatneutrala tjänsteresor	Kan inkludera olika former av klimatkompensering**
Landstingsstyrelsens förvaltning	Klimatpåverkan, ton koldioxidekvivalenter	Tjänsteresor med flyg
Landstingsstyrelsens förvaltning	Effekten av klimatförbättrande åtgärder	Redovisas genom landstingets övergripande klimatmål, se sida 5

* Landstingsstyrelsens förvaltning hämtar uppgifter från Trafikregistret om samtliga personbilsklassade fordon som är registrerade på Stockholms läns landsting. Detta kompletteras med uppgifter om operationell leasing (fordon som ägs av finansbolag). Miljöbil definieras enligt Vägtrafikskattelag (2006:227) med den ändring av 11 a §, som trädde i kraft 2013-01-01. Observera att även om den statliga definitionen av miljöbilar förändras under programperioden avser landstinget att använda denna definition för uppföljningen av målet.

** För att kompensera för de resor som sker med fossila bränslen finns möjlighet för förvaltningar och bolag att klimatkompensera lokalt. Rekommendationen är att förvaltningar och bolag själva upprättar en typ av lokal klimatfond. När en avdelning bokar resor med hög klimatpåverkan belastas beställningen med ett internt "påslag", som förs över till den lokala fonden. Från denna fond kan sedan avdelningar inom förvaltningen/bolaget söka medel för åtgärder som bidrar till att göra verksamheten mer klimateffektiv.

Delmål 3. Öka andelen förnybar energi

År 2016 ska andelen förnybart bränsle till transporter i landstingsfinansierad verksamhet vara minst 75 procent.

Beräkning av måluppfyllelse: Först summeras använd volym totalt av de olika drivmedlen (se tabell 30, sida 51). Därefter fastställs den faktiska volymen förnybara drivmedel, utifrån uppgifter om inblandning av olika drivmedelskomponenter i drivmedlen. Slutligen divideras volym förnybara drivmedel med volym drivmedel totalt.

Målet är nått om 75 procent av använd volym bränsle för landstingets transporter är förnybara drivmedel, räknat per december 2016.

Tabell 4.		
Uppgiftslämnare	Uppgift*	Omfattning
Landstingsstyrelsens förvaltning	Drivmedelsförbrukning per bränsleslag, liter	Transporter inom ramen för centrala avtal**
Hälsa- och sjukvårdsförvaltningen	Drivmedelsförbrukning per bränsleslag, liter	Landstingsfinansierad vård, som beställs av Hälsa- och sjukvårdsförvaltningen, med betydande transporter: Ambulans, Liggande transport av patient, Akut-/akutläkarbilar, Transport av avlidna, Helikopter, Jourläkarbilar inom allmänmedicin, Mobila team inom psykiatri, Rehabilitering, Hjälpmedelscentraler och Förbrukningshjälpmedel (exklusive SLSO, som ingår i redovisningen nedan)
Trafikförvaltningen, SL AB	Drivmedelsförbrukning per bränsleslag, liter***	Busstrafik, exklusive ersättningstrafik
Trafikförvaltningen, SL AB	Drivmedelsförbrukning per bränsleslag, liter***	Färdtjänsttaxi, närtrafik och specialfordon
Trafikförvaltningen, WÅAB	Drivmedelsförbrukning per bränsleslag, liter***	Kollektivtrafik till sjöss, med egna och upphandlade entreprenörers fartyg

Tabell 4, forts		
Medicarrier AB, inklusive SLL Transport	Drivmedelsförbrukning per bränsleslag, liter	Egna och av MediCarrier upphandlade transporter av förrådsartiklar, lab- prover, internpost, apoteksvaror, hjälpmedel med mera.
Locum AB	Drivmedelsförbrukning per bränsleslag, liter	Transporter av konventionellt avfall, förutom hushållsavfall, från verksamheter i Locum AB:s lokaler
Landstingsstyrelsens förvaltning	Drivmedelsförbrukning per bränsleslag, liter****	Danderyds sjukhus AB, Folktandvården i Sthlms län AB, Hälso- och sjukvårdsförvaltningen, Karolinska universitetssjukhuset, Kulturförvaltningen, Landstingsrevisorerna, Landstingsstyrelsens förvaltning, Patientnämnden, S:t Eriks Ögonssjukhus AB, SLSO, Stockholm Care AB, Södersjukhuset AB, Södertälje sjukhus AB och TioHundra AB, Trafiknämnden

* En (1) normalkubikmeter fordonsgas antas för denna beräkning motsvara 1 liter. Eventuell tillförd elektricitet för drift av fordon antas för denna beräkning vara 100 % förnybar och redovisas separat. SL AB har avtal med reningsverk om leverans av biogas och om överbliven biogas säljs till annan aktör kan SL AB tillgodoräkna sig denna volym enligt en så kallad "grön gas-princip". Uppgifter om andel förnybart/fossilt i olika drivmedel är baserat på innehållets ursprung och ej ur ett livscykelperspektiv. Andelen baseras på rapporter från myndigheter och bränslebolag om förnybara/fossila komponenter i respektive bränsle.

** Transporter inom ramen för centrala avtal avseende omhändertagande av specialavfall samt textilservice (distribution av textilier och omhändertagande av tvättgods).

*** Observera att samma uppgift redovisas även för delmål 1 ovan.

**** Avser drivmedelsförbrukning för de fordon som förvaltningar och bolag själva äger eller leasar. Landstingsstyrelsens förvaltning hämtar och sammanställer statistik från de drivmedelsbolag som landstinget har ramavtal med.

År 2016 ska andelen förnybar energi för uppvärmning, kylning och el till lokaler där landstingsfinansierad verksamhet bedrivs vara minst 95 procent.

Beräkning av måluppfyllelse: Använd förnybar energi för Locum AB och trafikförvaltningen summeras och divideras med använd energi totalt.

Målet är nått om andelen förnybar energi för uppvärmning, kylning och elektricitet till nedan angivna lokaler är minst 95 procent.

Tabell 5.		
Uppgiftslämnare	Uppgift*	Omfattning
Locum AB	Energi för värme, kyla och elektricitet, MWh	Lokaler i fastigheter som ägs av Landstingsfastigheter AB
Locum AB	Förnybar energi för värme, kyla och elektricitet, MWh	Lokaler i fastigheter som ägs av Landstingsfastigheter AB
Trafikförvaltningen, SL AB	Energi för värme, kyla och elektricitet, MWh	Lokaler i fastigheter som ägs av SL AB
Trafikförvaltningen, SL AB	Förnybar energi för värme, kyla och elektricitet, MWh	Lokaler i fastigheter som ägs av SL AB

* Observera: samma uppgifter, avseende värme och elektricitet, redovisas för delmål 1, men här inkluderas även kyla. Locum AB och SL AB kan tillgodoräkna sig förnybar energi genom särskilda avtal om "grön" värme, kyla och elektricitet, oavsett hur den de facto är framställd. Med förnybar energi avses energi som "förnyas", det vill säga cirkulerar och omvandlas i vårt ekologiska system, exempelvis vattenkraft, solenergi, vindenergi, biobränsle, vågenergi och geotermisk energi (källa: Energimyndigheten).

För ytterligare definition av förnybar fjärrvärme hänvisas till branschorganisationen Svensk Fjärrvärme/ Värmemarknadskommittén.

Delmål 4. Minska utsläppen av klimatpåverkande medicinska gaser

År 2016 finns effektiv utrustning vid alla landstingsfinansierade förlossningsavdelningar för minimering av utsläppen av lustgas. Utsläppen från all lustgasanvändning ska ha minskat med 75 procent jämfört med 2002.

Beräkning av måluppfyllelse: Först fastställs hur mycket lustgas som användes vid förlossning 2002. Detta värde korrigeras så att skillnad i antal förlossningar mellan åren 2002 och 2016 inte påverkar resultatet. Sedan adderas utsläpp 2002 (eller annat basårsvärde) från övriga verksamheter (enligt tabell 6 nedan). Detta ger ett beräknat värde för landstingets totala utsläpp av lustgas 2002, med hänsyn till antal förlossningar. Nästa steg är att sammanställa de totala utsläppen för landstinget år 2016, exklusive den returgas som destrueras eller återvinns. Till sist divideras utsläpp 2016 med beräknat utsläppsvärde för 2002. Se beräkningsmodell i tabell 30, sida 51.*

Målet är nått om utsläpp 2016 dividerat med utsläpp 2002 är 0,25 eller lägre.

Tabell 6.		
Uppgiftslämnare	Uppgift	Omfattning
Hälso- och sjukvårdsförvaltningen	Uppgifter enligt Hälso- och sjukvårdsförvaltningens uppföljning av avtal: - Hur mycket lustgas har använts under året?*** - Hur mycket lustgas har returnerats? - Hur mycket lustgas har destruerats i destruktionsanläggning?***	All användning inom avtal med Hälso- och sjukvårdsförvaltningen avseende: - Akutsjukhusen - Ersta sjukhus

Tabell 6, forts		
Hälsa- och sjukvårdsförvaltningen	Uppgifter enligt Hälsa- och sjukvårdsförvaltningens uppföljning av avtal: - Hur mycket lustgas har använts under året?*	All användning inom avtal med Hälsa- och sjukvårdsförvaltningen avseende vårdval: - Öppen somatisk specialistvård - Specialisttandvård, barn- och ungdom (exklusive Folktandvården som redovisar separat) - Kirurgi -Urologi -Obesitaskirurgi -Gynekologi -Höft- och knäledsplastik
Hälsa- och sjukvårdsförvaltningen	Uppgifter enligt Hälsa- och sjukvårdsförvaltningens uppföljning av avtal: - Antal förlossningar (antal ersättningsberättigade) - Hur mycket lustgas från förlossningen har destruerats i destruktionsanläggning? - redovisas använd mängd lustgas i annat avtal? (om nej: redovisa använd mängd)	Vårdval förlossning
Landstingsstyrelsens förvaltning	Fördelning av lustgas mellan förlossning och övrig verksamhet fastställs i särskild utredning	Sjukhus med förlossningsvård

Tabell 6, forts		
Folktandvården i Sthlms län AB	- Hur mycket lustgas har använts under året?*** - Hur mycket lustgas har returnerats? - Hur mycket lustgas har destruerats i destruktionsanläggning?	
TioHundra AB	- Hur mycket lustgas har använts under året?*** - Hur mycket lustgas har returnerats? - Hur mycket lustgas har destruerats i destruktionsanläggning?	Norrtälje sjukhus
S:t Eriks Ögonsjukhus AB	- Hur mycket lustgas har använts under året?*** - Hur mycket lustgas har returnerats? - Hur mycket lustgas har destruerats i destruktionsanläggning?	

* Lösa tuber med lustgas och lustgasblandningar ska inkluderas i redovisningen. Ambulanssjukvård exkluderas, men landstinget ska säkerställa att lustgas ej används där. För lustgasanvändning inom annan verksamhet än förlossning korrigeras ej basårsvärdet med avseende på förändrad produktionsvolym.

** Använd mängd är lika med vägd mängd 1 januari till och med 31 december. Om vägning inte är möjlig redovisas i stället uppgift om inköpt mängd. I så fall ska det framgå av redovisningen.

*** Avser destruerad mängd som inte redovisas under Vårdval förlossning.

År 2016 har all landstingsfinansierad verksamhet vidtagit relevanta åtgärder för att minimera utsläppen av övriga klimatpåverkande medicinska gaser*. Utsläppen ska ha minskat med 50 procent jämfört med 2011.

Beräkning av måluppfyllelse: Utsläppt mängd är lika med använd mängd minus destruerad mängd**. Destruerad mängd beräknas med hjälp av redovisade basdata, med beräkningsmodeller som tas fram i en särskild utredning***. Utsläppt mängd divideras med antal anestesitimmars.

Målet är nått om utsläppen per anestesitimmars har minskat med 50 procent jämfört med 2011.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen tar fram uppgifter över all användning på angivna sjukhus, utifrån central inköpsstatistik. Landstinget egna sjukhus kompletterar med uppgifter om eventuell inköpt gas från andra leverantörer än centralt upphandlade leverantörer. Landstingsstyrelsens förvaltning och Hälso- och sjukvårdsförvaltningen kompletterar med uppgifter om användning inom Vårdval. Användningen inom Vårdval på sjukhusen exkluderas från inköpsstatistiken (central och övriga leverantörer) enligt en fördelningsnyckel som sjukhusen själva anger.

Tabell 7.		
Uppgiftslämnare	Uppgift	Omfattning
Hälso- och sjukvårdsförvaltningen	Använd mängd anestesigas från central inköpsstatistik	Danderyds sjukhus, Karolinska universitetssjukhuset, S:t Eriks Ögonsjukhus AB, St Görans sjukhus/Capio, Södersjukhuset AB, Södertälje sjukhus AB och TioHundra AB
Danderyds sjukhus AB, Karolinska universitetssjukhuset, S:t Eriks Ögonsjukhus AB, Södersjukhuset AB, Södertälje sjukhus AB och TioHundra AB	Använd mängd anestesigas från eventuella övriga leverantörer Basdata för beräkning av destruerad mängd Anestesitimmars	

Tabell 7, forts		
Danderyds sjukhus AB, Karolinska universitetssjukhuset, S:t Eriks Ögonsjukhus AB, Södersjukhuset, Södertälje sjukhus AB och TioHundra AB	Fördelning av användningen av anestesigas mellan verksamheter inom Vårdval respektive övrig verksamhet på sjukhuset	Avser Vårdval kirurgi, urologi, obesitaskirurgi, gynekologi, höft- och knäledsplastik som bedrivs av sjukhuset
Landstingsstyrelsens förvaltning	Använd mängd anestesigas Basdata för beräkning av destruerad mängd Anestesitimmars Fördelning av användningen av anestesigas mellan verksamheter inom Vårdval respektive övrig verksamhet på sjukhuset	St Görans sjukhus/Capio
Landstingsstyrelsens förvaltning	Använd mängd anestesigas Basdata för beräkning av destruerad mängd Anestesitimmars	Avser Vårdval kirurgi, urologi, obesitaskirurgi, gynekologi, höft- och knäledsplastik
Landstingsstyrelsens förvaltning	Använd mängd anestesigas 2009 och 2010 Anestesitimmars 2009 och 2010****	Danderyds sjukhus AB, Karolinska universitetssjukhuset, S:t Eriks Ögonsjukhus AB, Södersjukhuset AB, Södertälje sjukhus AB, TioHundra AB och St Görans sjukhus/Capio

* Med övriga medicinska gaser/anestesigas avses inhalationsläkemedel innehållande de aktiva substanserna sevofluran, isofluran och desfluran.

** Använd mängd är lika med vägd mängd 1 januari till och med 31 december. Om vägning inte är möjlig redovisas i stället uppgift om inköpt mängd. I så fall ska det framgå av redovisningen.

*** Se LS 1206-0913 och följdutredning. Enligt denna utrednings fastställs även vilka basdata som är nödvändiga för beräkning. Basårsdata (år 2011) för miljöredovisningen bygger på central insamling av inkösuppgifter från Apoteket Farmaci AB, som var den enda leverantören 2011.

**** Många verksamheter har genomfört ett omfattande arbete med att införa lågflödesanestesi under åren 2009 och 2010. För att synliggöra detta arbete redovisas även uppgifter för dessa år. Om minskningen (50 %) nås med 2009 som basår anses målet vara delvis uppnått.

Delmål 5. Öka andelen livsmedel med låg klimatpåverkan

År 2016 har klimatpåverkan från livsmedel i landstingsfinansierad vårdverksamhet minskat med 20 procent jämfört med 2011.

Beräkning av måluppfyllelse: klimatpåverkan från livsmedel avseende år 2011 och 2016 beräknas i en särskild utredning (se LS 1208-1053).

Målet är nått om klimatpåverkan 2016 från livsmedel i landstingsfinansierad vårdverksamhet är 20 procent lägre än 2011.

Tabell 8.		
Uppgiftslämnare	Uppgift	Omfattning
Landstingsstyrelsens förvaltning	Klimatpåverkan, koldioxidekvivalenter*	Patientmat vid Danderyds sjukhus AB, Karolinska universitetssjukhuset, St Görans sjukhus/Capio, SLSO, Södersjukhuset AB, Södertälje sjukhus AB och TioHundra AB
Landstingsstyrelsens förvaltning	Åtgärder för minskad klimatpåverkan**	Patientmat vid Danderyds sjukhus AB, Karolinska universitetssjukhuset, St Görans sjukhus/Capio, SLSO, Södersjukhuset AB, Södertälje sjukhus AB och TioHundra AB

* En nulägesanalys avseende klimatpåverkan från livsmedel gjordes 2012 (se LS 1208-1053) och år 2016 görs en motsvarande utredning för att avgöra om målet är nått.

** Samtliga verksamheter som omfattas av uppföljningen ska under programperioden genomföra åtgärder för att minska sin klimatpåverkan från livsmedel och – på begäran – redovisa exempel på detta arbete till landstingsstyrelsens förvaltning. Landstingsstyrelsens förvaltning gör sedan en översiktlig redovisning av de åtgärder som genomförs.

Delmål 6. Regionplanera för lägre klimatpåverkan per invånare

Landstinget ska via den regionala planeringen verka för att mängden CO₂-ekvivalenter per länsinvånare och år har minskat till 3,7 ton 2016. Genom energieffektivisering, omställning av energisystemet och planering av trafik, infrastruktur och bebyggelse i ett klimatperspektiv minskar CO₂-utsläppen.

Beräkning av måluppfyllelse: Landstingsstyrelsens förvaltning redovisar arbetet med åtaganden i RUFSS samt utsläppen av växthusgaser. Trafikförvaltningen beräknar restidskvot totalt för hela länet.

Målet är nått om landstinget verkar för genomförandet av åtaganden i RUFSS 2010, så att mängden koldioxidekvivalenter per länsinvånare är högst 3,7 ton 2016. Därtill ska restidskvoten vara lägre 2016 än 2011.

Tabell 9.		
Uppgiftslämnare	Uppgift	Omfattning
Landstingsstyrelsens förvaltning	Utsläpp koldioxidekvivalenter (ton) per invånare*	Målet följs upp inom ramen för arbetet med RUFSS 2010
Landstingsstyrelsens förvaltning	Genomförda åtgärder och resultat	Landstingets arbete i enlighet med RUFSS 2010: åtaganden om klimat, energi och transporter
Landstingsstyrelsens förvaltning	Genomförda åtgärder och resultat	Landstingets arbete i enlighet med RUFSS 2010: åtaganden om flerkärnig och tät stadsstruktur

Tabell 9, forts		
SL AB	Restidskvot**	Det totala resandet i länet

* Växthusgasutsläpp i koldioxidekvivalenter beräknas ur ett slutanvändarperspektiv och för elproduktionens koldioxidutsläpp används Nordisk medelmix. Utsläppen kommer från följande sektorer: energisektorn, industrisektorn, jord- och skogsbrukssektorn, byggd miljö och service, samt transportsektorn. Uppgifterna bygger på statistik och uppgifter från SCB och Energimyndigheten. Observera att statistiken har cirka två års eftersläpning, vilket innebär att 2016 års värden blir en uppskattning utifrån bästa tillgängliga statistik.

** Restidskvot är förhållandet mellan restiden med kollektivtrafik och bilrestiden för en viss resrelation. Restidskvot totalt hela länet är ett av måltalen i "Regionalt trafikförsörjningsprogram för Stockholms län, september 2012" (se sida 12-13 i trafikförsörjningsprogrammet).

RESURSEFFEKTIVT

Delmål 7. Använda kretsloppstänkande vid användning av varor och tjänster

Landstingsfinansierad verksamhet ska ställa relevanta och mätbara miljökrav vid alla upphandlingar av varor och tjänster, i såväl centrala som lokala upphandlingar. Kraven i de miljömässigt mest prioriterade upphandlingarna ska följas upp och kontrolleras under avtalets gång.

Beräkning av måluppfyllelse: Nedan angivna förvaltningar och bolag uppger om implementerad rutin finns, för att ställa miljökrav vid upphandling*. Av rutinen ska framgå att miljökrav ställs utifrån målen i miljöprogrammet, när så är relevant, och rutinen ska även beskriva hur uppföljning av miljökrav sker.

Målet är nått om nedan angivna förvaltningar och bolag har en implementerad rutin i miljöledningssystemet.

Tabell 10.		
Uppgiftslämnare	Uppgift	Omfattning
Landstingsstyrelsens förvaltning	Finns rutin enligt ovan (ja/nej)?	Centrala upphandlingar
Danderyds sjukhus AB, Karolinska Universitets-sjukhuset, S:t Eriks Ögonsjukhus AB, Södersjukhuset AB, Södertälje sjukhus AB och TioHundra AB	Finns rutin enligt ovan (ja/nej)?	Lokala upphandlingar
Folkvandvården i Sthlms län AB	Finns rutin enligt ovan (ja/nej)?	Lokala upphandlingar
SLSO	Finns rutin enligt ovan (ja/nej)?	Lokala upphandlingar
Locum AB	Finns rutin enligt ovan (ja/nej)?	Lokala upphandlingar
Trafikförvaltningen, SL AB	Finns rutin enligt ovan (ja/nej)?	Lokala upphandlingar
Trafikförvaltningen, WÅAB	Finns rutin enligt ovan (ja/nej)?	Lokala upphandlingar

* Med ”upphandlingar” avses i detta dokument upphandlingar inklusive direktupphandlingar.

2016 ska landstingets nyinköp av några utvalda produktgrupper ha minskat betydligt jämfört med 2011. Under programperioden genomförs projekt inom SLL med syfte att öka återanvändningen av vissa utvalda produkter*.

Beräkning av måluppfyllelse: Nedan angivna förvaltningar och bolag uppger om implementerad rutin finns för återanvändning av utvalda produktgrupper. Utvalda produktgrupper är möbler, bygg- och anläggningsmaterial samt IT-utrustning**.

Målet är nått om nedan angivna förvaltningar/bolag har en implementerad rutin för återanvändning.

Tabell 11.		
Uppgiftslämnare	Uppgift	Omfattning
Landstingsstyrelsens förvaltning	Har rutin för återanvändning, ja/nej	Möbler
Landstingsstyrelsens förvaltning	Genomförda åtgärder och resultat***	Möbler
Danderyds sjukhus AB, Karolinska Universitets-sjukhuset, TioHundra AB, S:t Eriks Ögonsjukhus AB, Södersjukhuset AB, Södertälje sjukhus AB	Har rutin för återanvändning, ja/nej	Möbler
Danderyds sjukhus AB, Karolinska Universitets-sjukhuset, TioHundra AB, S:t Eriks Ögonsjukhus AB, Södersjukhuset AB, Södertälje sjukhus AB	Genomförda åtgärder och resultat***	Möbler
SLSO	Har rutin för återanvändning, ja/nej	Möbler
SLSO	Genomförda åtgärder och resultat***	Möbler
Trafikförvaltningen, SL AB	Har rutin för återanvändning, ja/nej	Bygg- och anläggningsmaterial
Trafikförvaltningen, SL AB	Genomförda åtgärder och resultat****	Bygg- och anläggningsmaterial
Locum AB	Har rutin för återanvändning, ja/nej	Byggmaterial
Locum AB	Genomförda åtgärder och resultat****	Byggmaterial

* Målet i Miljöutmaning 2016 är formulerat så att uppföljningen bör vara kvantitativ och mäta nyinköpen av de utvalda produktgrupperna. Nyinköp av möbler och bygg- och anläggningsmaterial styrs dock av många faktorer, till exempel verksamhetsförändringar, flytt, pågående byggentreprenader etcetera. Det är därför inte säkert att åtgärder för minskade nyinköp, såsom

ökad återanvändning, syns i den totala inköpsstatistiken. För att minska nyinköpen krävs utveckling och implementering av återanvändningsrutiner och miljömålsarbetet kommer att fokusera på detta. Istället för att mäta inköpsstatistik för nyinköp följs istället upp att ovanstående förvaltningar/bolag har relevanta rutiner för återanvändning. Målet avser både insatser för att öka återanvändningen internt inom landstinget samt avyttring av produkter för återanvändning (försäljning och/eller välgörenhet) till aktörer utanför landstinget. Delmålet konkretiseras ytterligare i ett särskilt ärende, LS 1201-0038. Återanvändning definieras i Avfallsförordningen (2011:927), 4 §.

** Arbetet med att minska nyinköp och ökad återanvändning av IT-utrustning drivs, följs upp och redovisas under delmålet om Grön IT (se tabell 13 nedan).

*** Beskriv hur rutinen efterlevs. Ett antal större projekt (verksamhetsförändringar, flytt med mera) inom landstinget bör följas upp kvantitativt av verksamheterna under programperioden, exempelvis genom att uppskatta hur mycket som återanvändes internt, hur mycket som avyttrades genom försäljning/välgörenhet och hur mycket som blev avfall.

**** Beskriv hur rutinen efterlevs. Återanvändningsinsatser i utvalda bygg-, Rot-, riv- eller anläggningsprojekt bör därtill följas upp kvantitativt av verksamheterna under programperioden.

2016 ska användningen av utvalda engångsmaterial inom vårdverksamhet ha minskat betydligt i all landstingsfinansierad verksamhet jämfört med 2011. Initialt under programperioden genomförs ett projekt inom landstinget för att identifiera dessa engångsmaterial.*

Beräkning av måluppfyllelse: Målet är nått om nedan angivna förvaltningar/bolag har lokala mål och kan påvisa ett strukturerat arbete för att minska sin miljöpåverkan från användning av engångsmaterial.

Tabell 12.		
Uppgiftslämnare	Uppgift	Omfattning
Danderyds sjukhus AB, Karolinska Universitets- sjukhuset, TioHundra AB, S:t Eriks Ögonsjukhus AB, Södersjukhuset AB, Södertälje sjukhus AB	Rapportering av lokala mål	Sjukvårds-, förbruknings- och kontorsartiklar inom vårdverksamhet

Tabell 12, forts		
Folk tandvården i Sthlms län AB	Rapportering av lokala mål	Tandvårds-, förbruknings- och kontorsartiklar inom tandvårdverksamhet
SLSO	Rapportering av lokala mål	Sjukvårds-, förbruknings- och kontorsartiklar inom vårdverksamhet

* Målet har utvidgats till att avse att minska *miljöpåverkan* från användning av engångsmaterial inom landstingets vård- och tandvårdsverksamhet. Verksamheterna ska ha egna mätbara mål, följa upp och redovisa dessa. Landstingsstyrelsens förvaltning ska leda projekt tillsammans med berörda förvaltningar och bolag, SLL Upphandling, Vårdhygien och MediCarrier AB för att ge stöd vid identifiering av vilka engångsmaterial som är mest relevanta att arbeta med och hur, samt vid utformning av lokala mål. Delmålet konkretiseras ytterligare i ett särskilt ärende, LS 1201-0038.

Under perioden 2012–2016 ska landstinget genomföra minst ett projekt inom Grön IT och energianvändningen för IT ska ha minskat med 50 procent till 2016, jämfört med 2010. Mängden avfall och kemikalier ska ha minskat med 20 procent fram till 2016.

Beräkning av måluppfyllelse: uppföljning och beräkning av måluppfyllelse sker inom ramen för ett särskilt projekt om Grön IT, som leds av landstingsstyrelsens förvaltning (SLL IT) och omfattar den IT-utrustning och verksamhet som finns inom SLL IT*.

Målet är nått om energianvändningen 2016 för IT är 50 procent lägre jämfört med 2010. Därtill ska utfasningskemikalier och avfall från SLL:s IT-utrustning minska med 20 procent jämfört med 2010 och återanvändningsrutiner** för IT-utrustning utvecklas.

Tabell 13.		
Uppgiftslämnare	Uppgift	Omfattning
Landstingsstyrelsens förvaltning (SLL IT)	Energianvändning, MWh	Serverar, serverhallar, klienter***, nätverkskomponenter

Tabell 13, forts		
Landstingsstyrelsens förvaltning (SLL IT)	Avfall, ton*	Klienter, skrivare och multifunktionsskrivare, mobiltelefoner, nätverkskomponenter
Landstingsstyrelsens förvaltning (SLL IT)	Kemikalier, ton*	Servrar, klienter, nätverkskomponenter, skrivare och multifunktionsskrivare
Landstingsstyrelsens förvaltning (SLL upphandling, SLL IT samt berörda förvaltningar och bolag)	Andel inköp av klienter som är avrop från centrala ramavtal	Klienter som används inom Danderyds sjukhus AB, Folktandvården AB, Hälsa- och sjukvårdsförvaltningen, Karolinska universitetssjukhuset, Locum AB, Landstingsstyrelsens förvaltning, SL AB, SLSO, S:t Eriks Ögonsjukhus AB, Södersjukhuset AB och Södertälje sjukhus AB
Landstingsstyrelsens förvaltning (SLL IT)	Finns rutin för återanvändning, ja/nej	Klienter, skrivare och multifunktionsskrivare, mobiltelefoner, nätverkskomponenter
Landstingsstyrelsens förvaltning SLL IT)	Genomförda återanvändningsåtgärder och resultat**	Klienter, skrivare och multifunktionsskrivare, mobiltelefoner, nätverkskomponenter

* Följs upp inom projektet om Grön IT. Basårsdata finns att hämta i rapporten *Grön IT för minskad miljöpåverkan 2011*, men vissa kompletteringar är nödvändiga. Dessa görs inom ramen för projektet om Grön IT. År 2016 görs en uppföljning för att fastställa resultat för programperioden. Viktiga åtgärder för att minska avfallsmängderna är återanvändningsrutiner, att förlänga produkters livslängd samt att mindre och/eller färre enheter används, vilket bör beaktas vid upphandling och avrop. För att minska mängderna farliga kemikalier i IT-utrustning är det

avgörande att kemikaliekraV, som motsvarar landstingets utfasningslista, ställs vid upphandling.

** Enligt målet om minskade nyinköp och ökad återanvändning är IT-utrustning en av de utvalda produktgrupperna. Återanvändning är en viktig åtgärd för att minska avfallsmängderna och rutiner för återanvändning ska därför utarbetas för IT-produkter. Detta inkluderar utvecklandet av mätetal för återanvändningsgrad, så att landstinget kan påvisa ett målinriktat arbete under programperioden för att successivt öka återanvändningen av IT-utrustning.

*** Med "klient" avses stationär dator med bildskärm och bärbar dator med eller utan kompletterande stationär bildskärm.

Delmål 8. Effektivisera vårdkedjorna – säkrare för patienten och bättre för miljön

Landstingsfinansierad verksamhet ska bedriva resurseffektiv vård som skapar säkerhet för patienterna och minskar miljöbelastningen. Det ska ske bland annat genom att arbeta för att minska antalet vårdrelaterade infektioner i enlighet med den nationella satsningen för ökad patientsäkerhet.

Landstinget ska även arbeta förebyggande samt erbjuda patienterna icke farmakologiska behandlingsmetoder där det är tillämpligt.

Beräkning av måluppfyllelse: Landstingsstyrelsens förvaltning sammanställer den uppföljning som hälso- och sjukvårdsförvaltningen gör av patientsäkerhetsarbetet samt mätningar av vårdrelaterade infektioner, VRI.

Målet är uppnått om landstinget, enligt uppgift från hälso- och sjukvårdsförvaltningen, bedriver ett aktivt patientsäkerhetsarbete.

Tabell 14.		
Uppgiftslämnare	Uppgift	Omfattning
Hälso- och sjukvårdsförvaltningen	Bedriver SLL ett aktivt patientsäkerhetsarbete (ja/nej)?	Patientsäkerhetsarbetet, enligt Hälso- och sjukvårdsförvaltningens inriktningsmål*
Hälso- och sjukvårdsförvaltningen	Genomförda åtgärder och resultat	Patientsäkerhetsarbetet, enligt Hälso- och sjukvårdsförvaltningen inriktningsmål*

Tabell 14, forts		
Hälsa- och sjukvårdsförvaltningen	Andel VRI	Mätningar inom ramen för den nationella satsningen för ökad patientsäkerhet

* Hälsa- och sjukvårdsförvaltningens inriktningssmål är att patienter inte ska drabbas av undvikbara vårdskador vid vård och behandling i Stockholms läns landsting.

Delmål 9. Planera kretsloppsanpassat och resurssnålt vid byggande

Vid nyproduktion av landstingets byggnader ska de ligga 30 procent lägre än Boverkets byggregler avseende energihushållning.

Beräkning av måluppfyllelse: vid nybyggnation fastställs byggnadens energiprestanda*, enligt Boverkets byggregler, och redovisas årligen.

Målet är nått om all landstingets nyproduktion av byggnader ligger 30 procent lägre än Boverkets byggregler avseende energihushållning senast från och med 2016.

Tabell 15.		
Uppgiftslämnare	Uppgift	Omfattning
Locum AB	Energiprestanda för nya byggnader, kWh per kvadratmeter och år	Vård-, eller traditionell kontors- och affärsverksamhet
Landstingsstyrelsens förvaltning (inklusive Nya Karolinska Solna)	Energiprestanda för nya byggnader, kWh per kvadratmeter och år	Vård, eller traditionell kontors- och affärsverksamhet
Trafikförvaltningen, SL AB	Energiprestanda för nya byggnader, kWh per kvadratmeter och år	Kontorsverksamhet eller likvärdigt

* Energiprestanda är den mängd energi som behöver användas i en byggnad för att uppfylla de behov som är knutna till ett normalt bruk av byggnaden under ett år, för uppvärmning, komfortkyla, tappvarmvatten och fastighetsenergi (källa: Boverket).

Andelen sorterat avfall från landstingets byggentreprenader ska uppgå till minst 90 procent.

Beräkning av måluppfyllelse: Först räknas andel *blandat avfall* ut genom att uppgifter om blandat byggavfall (ton) från Locum och SL summeras och divideras med summa byggavfall totalt. Andel sorterat avfall* är ett (1) minus andel blandat avfall.

Målet är nått om andel sorterat avfall är minst 0,9.

Tabell 16.		
Uppgiftslämnare	Uppgift	Omfattning
Locum AB	Byggavfall totalt, ton	Bygg-, ROT-, riv- och anläggningsprojekt
Locum AB	Byggavfall blandat, ton	Bygg-, ROT-, riv- och anläggningsprojekt
Landstingsstyrelsens förvaltning	Byggavfall totalt, ton	Bygg-, ROT-, riv- och anläggningsprojekt. Inkluderar sjukhuset Nya Karolinska Solna
Landstingsstyrelsens förvaltning	Byggavfall blandat, ton	Bygg-, ROT-, riv- och anläggningsprojekt. Inkluderar sjukhuset Nya Karolinska Solna
Trafikförvaltningen, SL AB	Byggavfall totalt, ton	Bygg-, ROT-, riv- och anläggningsprojekt
Trafikförvaltningen, SL AB	Byggavfall blandat, ton	Bygg-, ROT-, riv- och anläggningsprojekt

* Sortering bör ske minst enligt Kretsloppsrådets riktlinjer.

Delmål 10. Minska mängderna avfall och förbättra avfallshanteringen

År 2016 ska materialåtervinningsgraden i landstingsfinansierad verksamhet vara minst 25 procent och matavfall ska samlas in för att möjliggöra biogasproduktion. Under 2012 ska landstinget ta fram en gemensam avfallsminimeringsplan och ett gemensamt redovisningssystem för avfall.

Beräkning av måluppfyllelse: LSF sammanställer data och beräknar materialåtervinningsgrad enligt de beräkningar och den omfattning som anges nedan.

Målet är nått om materialåtervinningsgraden är minst 25 procent för landstingets sjukhusfastigheter totalt. På Karolinska universitetssjukhuset, Danderyds sjukhus AB, Norrtälje sjukhus AB, S:t Eriks Ögonsjukhus AB, Södersjukhuset AB, Södertälje sjukhus AB samt i SLSO:s verksamheter i sjukhusfastigheter ska dessutom matavfall från de stora matavfallsströmmarna som uppkommer i verksamheterna samlas in för att möjliggöra biogasproduktion. Därtill ska landstinget utarbeta och implementerat en gemensam avfallsminimeringsplan.

Materialåtervinningsgrad* för sjukhusfastigheter beräknas enligt följande:

Organiskt _ avfall + Materialåtervinningsbart _ avfall

Avfall, totalt

Tabell 17		
Uppgiftslämnare	Uppgift**	Omfattning**
Locum AB	Matavfall, ton	Utsorterat matavfall som omhändertas av Locum AB
Locum AB	Fettavskiljarslam, ton Metod för behandling	Omhändertaget slam
Locum AB	Brännbart hushållsavfall, ton	Avfall som slängs i de "vanliga" soporna och som går till förbränning
Locum AB	Hårdplast, ton	Källsorterat avfall
Locum AB	Mjukplast, ton	Källsorterat avfall
Locum AB	Glasförpackningar, ton	Källsorterat avfall
Locum AB	Wellpapp/kartong/pappersförpackningar, ton	Källsorterat avfall
Locum AB	Metall, ton	Källsorterat avfall
Locum AB	Tidningar/returpapper, ton	Källsorterat avfall
Locum AB	Metallskrot, ton	Källsorterat grovavfall
Locum AB	Elavfall (inklusive ljuskällor, batterier och vitvaror)	Källsorterat avfall som omhändertas av Locums entreprenör

Tabell 17, forts		
Locum AB	Grovfall, ton	Grovavfall som uppkommer från den ordinarie verksamheten i fastigheten. Ej grovavfall från större byggentreprenader och trädgårdsavfall
Locum AB	Kemikalieavfall, ton	Kemikalieavfall från upphandlade driftsentreprenörer (till exempel hissoljor)
Landstingsstyrelsens förvaltning (SLL Upphandling)	Elavfall (inklusive ljuskällor, batterier och vitvaror)	Källsorterat avfall som omhändertas av centralt upphandlad entreprenör
Landstingsstyrelsens förvaltning (SLL Upphandling)	Kemikalieavfall, ton	Kemikalieavfall som omhändertas av centralt upphandlad entreprenör
Landstingsstyrelsens förvaltning (SLL Upphandling)	Vårdens specialavfall, ton	Biologiskt, cytostatika och läkemedelsförorenat, skärande/stickande samt smittförande avfall som omhändertas av centralt upphandlad entreprenör
Landstingsstyrelsens förvaltning (SLL Upphandling)	Sekretessavfall, ton	Sekretessavfall som omhändertas av centralt upphandlad entreprenör
MediCarrier AB (SLL Transport)	Avfall, ton (uppdelat per fastighet och avfallsfraktion) ****	Avfall som hämtas från landstingets sjukhusfastigheter
Karolinska Universitets-sjukhuset, Danderyds sjukhus AB, TioHundra AB (Norrtälje sjukhus), S:t Eriks Ögon sjukhus AB, Södersjukhuset AB, Södertälje sjukhus AB	Matavfall, ton Kortfattad nulägesbeskrivning av verksamhetens matavfallsinsamlingsarbete	Obs: avser endast utsorterat matavfall (ton) som ej omhändertas av Locum AB

Tabell 17, forts		
Karolinska Universitetssjukhuset, Danderyds sjukhus AB, TioHundra AB (Norrtälje sjukhus), S:t Eriks Ögonsjukhus AB, Södersjuk-huset AB, Södertälje sjukhus AB	Grovfall, ton	Obs: avser endast grovavfall som ej omhändertas av Locum AB, och exklusive avfall från större byggentreprenader och trädgårdsavfall
Karolinska Universitets-sjukhuset, Danderyds sjukhus AB, TioHundra AB (Norrtälje sjukhus), S:t Eriks Ögonsjukhus AB, Södersjukhuset AB, Södertälje sjukhus AB	Elavfall (inklusive ljuskällor, batterier och vitvaror)	Obs: avser endast avfall som ej omhändertas av Locum AB eller centralt upphandlad leverantör
SLSO	Matavfall, ton	Obs: avser endast utsorterat matavfall som ej omhändertas av Locum AB och endast i verksamheter i landstingets sjukhusfastigheter
SLSO	Matavfall	Kortfattad nulägesbeskrivning av verksamhetens matavfallsinsamlingsarbete
Landstingsstyrelsens förvaltning	Finns implementerad avfallsminimeringsplan, ja/nej*****	Avfall som uppkommer i landstingsfinansierade verksamheter

* På grund av svårigheter att kvalitetssäkra data om vissa avfallsströmmar ska nyckeltalet inte användas för att jämföra enskilda verksamheter inom landstinget, utan endast redovisas på en aggregerad nivå för landstingets sjukhusfastigheter totalt.

** Locum AB redovisar varje avfallsfraktion uppdelat per fastighetsobjekt. De olika avfallsfraktionerna preciseras på sida 53.

*** Avgränsningen för samtliga redovisade uppgifter är att endast avfall som uppkommer i landstingets sjukhusfastigheter avses.

Med landstingets sjukhusfastigheter avses här platserna: Karolinska Solna sjukhusområde, Karolinska Huddinge sjukhusområde, Danderyds sjukhus, Norrtälje sjukhus, S:t Görans sjukhus, S:t Eriks sjukhus, Södersjukhuset, Södertälje sjukhus, Bromma sjukhus, Dalens sjukhus, Handens närsjukhus, Jakobsbergs sjukhus, Löwenströmska sjukhuset, Nacka närsjukhus, Rosenlunds sjukhus, Sabbatsbergs sjukhusområde samt Sollentuna sjukhus. Observera att samtliga verksamheter i fastigheten omfattas och kan inkludera bland annat primär- och tandvård samt externa hyresgäster. Det avfall som Locum AB omhändertar redovisas av Locum AB. Det avfall som Locum AB ej omhändertar, och som uppkommer inom landstingets förvaltningar och bolag i ovan nämnda fastigheter, redovisas av verksamheterna själva. Det avfall som Locum AB ej omhändertar, och som uppkommer i privata verksamheter, bör i möjligaste mån redovisas av Landstingsstyrelsens förvaltning.

**** Uppgifterna sammanställs inte på detta vis i dagsläget. Möjligheten att i framtiden sammanställa och rapportera avfallsmängderna enligt ovan bör utredas av landstingsstyrelsens förvaltning tillsammans med Medicarrier AB (SLL Transport).

***** Avfallsminimeringsplanen kan, i relevanta fall, även omfatta avfallfraktioner och verksamheter som ej omfattas av redovisningen i tabellen ovan och föreslå åtgärder som inte direkt ökar materialåtervinningsgraden, men som syftar till att minska landstingets avfallsmängder.

Delmål 11. Verka för resurseffektiv och tillgänglig bebyggelsestruktur

Landstinget ska via den regionala planeringen verka för att bebyggelsestrukturen blir mer ytsnål, energieffektiv och bättre anpassad till kollektivtrafiken. 2016 ska andelen bebyggelsestillskott i goda kollektivtrafiklägen ha ökat jämfört med 2010.

Beräkning av måluppfyllelse: Landstingsstyrelsens förvaltning använder geografiska informationssystem, GIS, för att årligen ta fram statistik över bebyggelsestillskottet i länet och klassificerar sedan dessa utifrån en förbestämd definition av vad som anses vara ”goda kollektivtrafiklägen”. Statistiken ska påvisa att bebyggelsestillskott i goda kollektivtrafiklägen ökar under perioden 2010-2016.

Målet är nått om andelen bebyggelsestillskott i goda kollektivtrafiklägen ökar under perioden 2010-2016.

Tabell 18.		
Uppgiftslämnare	Uppgift	Omfattning
Landstingsstyrelsens förvaltning	Andel byggeskott i goda kollektivtrafiklägen, procent	Landstingets arbete i enlighet med RUFSS 2010, avser både arbetsplatser och bostäder i Stockholms län

HÄLSOFRÄMJANDE MILJÖARBETE

Delmål 12. Minska miljö- och hälsorisker med kemiska produkter och varor

År 2016 ska alla kemikalier och kemiska produkter som är avvecklingsämnen enligt landstingets utfasningslista vara borta från all landstingsfinansierad verksamhet. Totalt ska mängden utfasningsämnen ha minskat med 80 procent jämfört med 2006.

Beräkning av måluppfyllelse: Beräkning av måluppfyllelse för utfasningsämnen sker enligt nedanstående formel.

$$\frac{\sum \text{basårsvärden (volym eller vikt)} - \sum \text{slutårsvärden (volym eller vikt)}}{\sum \text{basårsvärden (volym eller vikt)}} \leq 0,2$$

Redovisning av avvecklingsämnen sker enligt tabell 19 nedan. Redovisning av använda mängder utfasningsämnen (minskningsämnen samt avvecklingsämnen) sker enligt tabell 20 nedan.*

Målet är nått om användningen av utfasningsämnen har minskat med 80 procent. Därtill ska användningen av avvecklingsämnen ha upphört vid utgången av 2016, om inte godkänd dispensansökan för användning av avvecklingsämne finns.**

Redovisning av avvecklingsämnen: enligt utfasningslistan (LS 1107-1016) ska avvecklingsämnen inom forskning och för medicinskt bruk exkluderas. Däremot ska redovisningen från förvaltningar och bolag inkludera beviljade dispenser för avvecklingsämnen (landstingsstyrelsens förvaltning räknar bort denna användning vid sammanställningen).

Tabell 19.		
Uppgiftslämnare	Uppgift	Omfattning
Trafikförvaltningen, SL AB	Ange vilka avvecklingsämnen som används	Avvecklingsämnen som används för drift och underhåll
Trafikförvaltningen, WÅAB	Ange vilka avvecklingsämnen som används	Avvecklingsämnen som används för drift och underhåll
Locum AB	Ange vilka avvecklingsämnen som används	Avvecklingsämnen som används för drift och underhåll av fastigheter som Locum förvaltar
Landstingsstyrelsens förvaltning (Berga naturbruksgymnasium)	Ange vilka avvecklingsämnen som används	Avvecklingsämnen som används inom verksamheten
S:t Eriks Ögonsjukhus AB	Ange vilka avvecklingsämnen som används	Avvecklingsämnen som används inom verksamheten
SLSO	Ange vilka avvecklingsämnen som används	Avvecklingsämnen som används inom verksamheten
Hälso- och sjukvårdsförvaltningen	Ange vilka avvecklingsämnen som används	Avvecklingsämnen som används inom Vårdval Klinisk laboratoriemedicin
Hälso- och sjukvårdsförvaltningen	Ange vilka avvecklingsämnen som används	Avvecklingsämnen som används av Danderyds sjukhus AB, Karolinska universitetssjukhuset, St Görans sjukhus/Capio, Södersjukhuset AB och Södertälje sjukhus AB

Tabell 19, forts		
Hälsa- och sjukvårdsförvaltningen	Ange vilka avvecklingsämnen som används	Avvecklingsämnen som används inom Vårdval Speciallisttandvård barn och ungdom, Tandreglering barn och ungdom samt Allmäntandvård barn och ungdom (exklusive Folktandvården)
Folktandvården i Sthlms län AB	Ange vilka avvecklingsämnen som används	Avvecklingsämnen som används inom verksamheten
TioHundra AB	Ange vilka avvecklingsämnen som används	Avvecklingsämnen som används inom verksamheten

* Utfasningsämne = samlingsnamn för avvecklingsämne och minskningsämne. Avvecklingsämne = ämne som ska vara helt utfasat till 2016. Minskingsämne = ämne vars mängd ska minskas till 2016.

** Dispens kan sökas för användning av avvecklingsämnen enligt utfasningslistan (LS 1107-1016). Dispens söks per avvecklingsämne och användningsområde. Det kan gälla både användning av kemikalier och kemiska produkter samt kemikalier i varor och förbrukningsartiklar. En referensgrupp för dispensansökan stödjer landstingets miljöchef i beslut kring dispens för användning av landstingets avvecklingskemikalier.

Redovisning av använda mängder utfasningsämnen: enligt utfasningslistan (LS 1107-1016) ska uppgiftslämnaren exkludera användningen av utfasningsämnen inom forskning och för medicinskt bruk från redovisningen. Däremot ska uppgiftslämnaren inkludera beviljade dispenser för avvecklingsämnen i redovisningen (landstingsstyrelsens förvaltning räknar sedan bort denna användning vid sammanställningen).

Tabell 20.		
Uppgiftslämnare	Uppgift	Omfattning
Trafikförvaltningen, SL AB	Använd mängd utfasningsämnen uppdelat per ämne (kg eller liter)	Utfasningsämnen som används för drift och underhåll

Tabell 20, forts		
Trafikförvaltningen, WÅAB	Använd mängd utfasningsämnen uppdelat per ämne, (kg eller liter)	Utfasningsämnen som används för drift och underhåll
Locum AB	Använd mängd utfasningsämnen uppdelat per ämne, (kg eller liter)	Utfasningsämnen som används för drift och underhåll av fastigheter som Locum förvaltar
Landstingsstyrelsens förvaltning (Berga naturbruksgymnasium)	Använd mängd utfasningsämnen uppdelat per ämne, (kg eller liter)	Utfasningsämnen som används inom verksamheten
S:t Eriks Ögonsjukhus AB	Använd mängd utfasningsämnen uppdelat per ämne, (kg eller liter)	Utfasningsämnen som används inom verksamheten
SLSO	Använd mängd utfasningsämnen uppdelat per ämne, (kg eller liter)	Utfasningsämnen som används inom verksamheten
Karolinska universitetssjukhuset (Karolinska universitetslaboratoriet)	Använd mängd utfasningsämnen uppdelat per ämne, (kg eller liter)	Utfasningsämnen som används inom Klinisk laboratoriemedicin
Landstingsstyrelsens förvaltning	Använd mängd utfasningsämnen uppdelat per ämne, (kg eller liter)	Utfasningsämnen som används inom privat landstingsfinansierad Klinisk laboratoriemedicin (2012 avser detta Aleris och Unilabs)
Danderyds sjukhus AB, Karolinska universitetssjukhuset, Södersjukhuset AB och Södertälje sjukhus AB	Använd mängd utfasningsämnen uppdelat per ämne, (kg eller liter)	Utfasningsämnen som används av verksamheterna, exklusive Klinisk laboratoriemedicin

Tabell 20, forts		
Landstingsstyrelsens förvaltning	Använd mängd utfasningsämnen uppdelat per ämne, (kg eller liter)	Utfasningsämnen som används av St Görans sjukhus/Capio
TioHundra AB	Använd mängd utfasningsämnen uppdelat per ämne, (kg eller liter)	Utfasningsämnen som används av verksamheten
Folktandvården i Sthlm län AB	Använd mängd utfasningsämnen uppdelat per ämne, (kg eller liter)	Utfasningsämnen som används av verksamheten

Principen för redovisning är att första tillgängliga värde är basårsvärde (tidigast 2006) och sista tillgängliga värde är slutårsvärde. I slutet av programperioden summeras alla basårsvärden och alla slutårsvärden för alla ämnen och för alla verksamheter. Sedan beräknas den procentuella minskningen, det vill säga summa basårsvärden minus summa slutårsvärden och dividerat med summa basårsvärden. Basåren varierar från ämne till ämne och verksamheter kan ha olika basår för samma ämne.

Utfasningsämnen 2006-2011: de ämnen som följdes upp för Miljö Steg 5, men sedan slutats att följa upp. Här anges basår- respektive slutårsvärden för vart och ett av ämnena. (Detta intervall gäller enbart utfasningslistan för kemikalier och kemiska produkter inom laborierverksamhet.)

Utfasningsämnen 2006-2016: de ämnen som följdes upp i Miljö Steg 5 och ska fortsätta att följas. I den uppföljningen varierar basåret mellan 2006 och 2010 och berörda verksamheter ska fortsätta att jämföra sin användning mot de gamla basårsvärdena. Dessa verksamheter ska ange basårsvärden för vart och ett av dessa ämnen. Nyttillkomna rapporterade verksamheter använder första tillgängliga basårsvärde.

Utfasningsämnen 2012-2016: Dessa är de ämnen som är nya på utfasningslistan. Basårsvärde är 2011 om ämnet har funnits i verksamheten tidigare, annars är basårsvärdet 2012. Nyttillkomna rapporterade verksamheter använder första tillgängliga basårsvärde.

År 2016 ska all landstingsfinansierad verksamhet varken köpa in eller upphandla varor som innehåller avvecklingsämnen enligt landstingets utfasningslista.

Beräkning av måluppfyllelse: Vid samtliga upphandlingar, som bedöms innehålla kemikalier, ska kemikaliekrav ställas. Samtliga verksamheter ska ha implementerade rutiner för att vid upphandling/inköp säkerställa att varor och förbrukningsartiklar inte innehåller landstingets avvecklingsämnen.

Målet är nått om alla relevanta upphandlingar 2016 innehåller kemikaliekrav.

Tabell 21.		
Uppgiftslämnare	Uppgift	Omfattning
Landstingsstyrelsens förvaltning (SLL Upphandling)	Andel upphandlingar där kemikaliekrav har ställts, procent	Upphandlingar av varor och förbrukningsartiklar för centrala avtal som bedöms innehålla kemikalier
Danderyds sjukhus AB, Karolinska universitetssjukhuset, S:t Eriks Ögonsjukhus AB Södersjukhuset, AB Södertälje sjukhus AB och TioHundra AB	Andel upphandlingar där kemikaliekrav har ställts, procent	Lokala upphandlingar av varor och förbrukningsartiklar som bedöms innehålla kemikalier.
Trafikförvaltningen, SL AB	Andel upphandlingar där kemikaliekrav har ställts, procent	Lokala upphandlingar av varor och förbrukningsartiklar som bedöms innehålla kemikalier
Locum AB	Andel upphandlingar där kemikaliekrav har ställts, procent	Lokala upphandlingar av varor och förbrukningsartiklar som bedöms innehålla kemikalier

Tabell 21, forts		
Trafikförvaltningen, WÅAB	Andel upphandlingar där kemikaliekrav har ställts, procent	Lokala upphandlingar av varor och förbrukningsartiklar som bedöms innehålla kemikalier
SLSO	Andel upphandlingar där kemikaliekrav har ställts, procent	Lokala upphandlingar av varor och förbrukningsartiklar som bedöms innehålla kemikalier
Folk tandvården i Sthlms län AB	Andel upphandlingar där kemikaliekrav har ställts, procent	Lokala upphandlingar av varor och förbrukningsartiklar som bedöms innehålla kemikalier
Landstingsstyrelsens förvaltning (Nya Karolinska Solna)	Andel upphandlingar där kemikaliekrav har ställts, procent	Lokala upphandlingar av varor och förbrukningsartiklar som bedöms innehålla kemikalier
Hälsa- och sjukvårdsförvaltningen	Andel upphandlingar där kemikaliekrav har ställts, procent	Lokala upphandlingar av varor och förbrukningsartiklar som bedöms innehålla kemikalier
Samtliga landstingsägda förvaltningar och bolag enligt ovan	Finns implementerad rutin för att vid inköp säkerställa att varor och förbrukningsartiklar inte innehåller landstingets avvecklingsämnen (ja/nej)?	

År 2016 ska endast material och produkter, som uppfyller Byggvarubedömningens kriterier för rekommenderat eller accepterat material, användas vid landstingets ny- eller ombyggnad.

Beräkning av måluppfyllelse: Locum och SL följer upp förekomster av olika material och produkter.

Målet är nått om alla material och produkter, som används vid landstingets ny- eller ombyggnation, uppfyller Byggvarubedömningens kriterier för rekommenderat eller accepterat material.*

Tabell 22.		
Uppgiftslämnare	Uppgift	Omfattning
Locum AB	Andel rekommenderade eller accepterade material och produkter av totalt antal använda material, procent	Material och produkter som används vid ny- och ombyggnationer av landstingets fastigheter som Locum AB upphandlar
SL AB	Andel rekommenderade eller accepterade material och produkter av totalt antal använda material, procent	Material och produkter som används vid de ny- och ombyggnationer av landstingets fastigheter som SL AB upphandlar
Landstingsstyrelsens förvaltning (Nya Karolinska Solna)	Andel rekommenderade eller accepterade material och produkter av totalt antal använda material, procent	Material och produkter som används vid de ny- och ombyggnationer av landstingets fastigheter som SL AB upphandlar

* Avser Byggvarubedömningens kriterier. Ej bedömda produkter exkluderas här ur beräkningen av måluppfyllelse. Dock ska landstinget påvisa ett arbete för att undvika användning av ej bedömda produkter. Observera att vissa avvecklingsämnen, enligt landstingets utfasningslista för miljö- och hälsofarliga kemikalier, idag (2013) förekommer i vissa av de produkter som är rekommenderade/accepterade enligt Byggvarubedömningen (se LS 1302-0183). Landstinget ska ändå eftersträva att dessa avvecklingsämnen inte förekommer vid ny- och ombyggnationer av landstingets fastigheter.

Delmål 13. Minska miljörisker med läkemedel

Landstinget ska verka för att utsläppen från produktion av läkemedel minskar. Under programperioden ska miljökrav ställas och landstingets uppförandekod tillämpas vid upphandling av läkemedel.

Beräkning av måluppfyllelse: Målet är nått om det i samtliga nedan angivna upphandlingar av läkemedel senast under 2016 ställs krav enligt Miljöstyrningsrådets kriterier för läkemedel*. För landstingsstyrelsens förvaltning (SLL Upphandling) gäller att kraven ställs 2012-2016.

Tabell 23.		
Uppgiftslämnare	Uppgift	Omfattning
Landstingsstyrelsens förvaltning (SLL Upphandling)	Antal upphandlingar	Upphandlingar av läkemedel
Landstingsstyrelsens förvaltning (SLL Upphandling)	Antal upphandlingar där krav ställts enligt Miljöstyrningsrådets kriterier för läkemedel	Upphandlingar av läkemedel
Karolinska universitetssjukhuset, Danderyds sjukhus AB, S:t Eriks Ögonsjukhus AB, Södersjukhuset AB, Södertälje sjukhus AB samt Norrtälje sjukhus	Antal inköp/upphandlingar	Inköp/upphandlingar av läkemedel utanför det centrala ramavtalet
Karolinska universitetssjukhuset, Danderyds sjukhus AB, S:t Eriks Ögonsjukhus AB, Södersjukhuset AB, Södertälje sjukhus AB samt Norrtälje sjukhus	Antal inköp/upphandlingar där krav ställts enligt Miljöstyrningsrådets kriterier för läkemedel	Inköp/upphandlingar av läkemedel utanför det centrala ramavtalet

* Inkluderar miljökrav samt sociala krav som motsvarar landstingets uppförandekod.

År 2016 ska halterna i miljön av de mest miljöbelastande läkemedelssubstanserna vara lägre än 2011.

Beräkning av måluppfyllelse: Landstingsstyrelsens förvaltning mäter halterna av utvalda läkemedelssubstanser*.

Målet är nått om halterna av merparten av utvalda miljöbelastande läkemedelssubstanser enligt LS 1206-0936 i analyser av utgående vatten från avloppsreningsverk uppvisar en minskande trend över tiden 2012-2016. Basår är justerat från 2011 till 2012 eftersom landstingets lista över miljöbelastande läkemedelssubstanser är uppdaterad 2012 samt att landstinget från 2012 använder ett annat analyslaboratorium.

Tabell 24.		
Uppgiftslämnare	Uppgift	Omfattning
Landstingsstyrelsens förvaltning	Resultat från provtagning	Se metodbeskrivning*
Hälso- och sjukvårdsförvaltningen	Andel förskrivare utbildade i läkemedels miljöpåverkan, %	Vårdgivare med avtalskrav att till Hälso- och sjukvårdsförvaltningen redovisa andel miljöutbildad personal

* Landstingsstyrelsens förvaltning låter årligen mäta halterna av utvalda läkemedelssubstanser (enligt LS 1206-0936) i utgående vatten från avloppsreningsverken i Bromma, Käppala och Henriksdal. För varje substans redovisas årsvärdet som ett medelvärde av de tre provtagningsplatserna. Massflödet av varje läkemedelssubstans beräknas årligen, varvid en trend i form av en regressionslinje med positiv eller negativ lutning erhålls för varje substans för perioden 2012-2016. En positiv lutning innebär att halten av substansen uppvisar en ökande trend över det aktuella tidsintervallet och en negativ att den uppvisar en minskande trend. För att målet ska nås ska antalet substanser vars halter uppvisar en minskande trend över perioden 2012-2016 vara större än antalet substanser vars halter uppvisar en ökande trend.

Under programperioden ska landstinget arbeta för en säkrare och mer kostnadseffektiv läkemedelshantering som bidrar till ökad säkerhet för patienter och personal samt minskar mängden läkemedelsavfall.

Beräkning av måluppfyllelse: Landstingsstyrelsens förvaltning följer upp hur förvaltningar och bolag arbetar enligt landstingets övergripande handlingsplan för att minska miljöpåverkan från läkemedel.

Målet är nått om landstinget har en övergripande handlingsplan för att minska miljöpåverkan från läkemedel och att förvaltningar och bolag (enligt nedan) tillämpar (och redovisar) minst en metod för säkrare och mer kostnadseffektiv läkemedelshantering som bidrar till ökad säkerhet för patienter och personal samt minskar mängden läkemedelsavfall.

Tabell 25.		
Uppgiftslämnare	Uppgift	Omfattning
Landstingsstyrelsens förvaltning	Har landstinget en övergripande handlingsplan för att minska miljöpåverkan från läkemedel (ja/nej)	Handlingsplanen omfattar AISAB, Karolinska universitetssjukhuset, Danderyds sjukhus AB, Folktandvården AB, SLSO, S:t Eriks Ögonsjukhus AB, Södersjukhuset AB, Södertälje sjukhus AB samt TioHundra AB
Landstingsstyrelsens förvaltning	Följsamhet till Kloka Listan, procent	Enligt Gemensam Uppföljningsplattform för Stockholms läns landsting (Gups)
AISAB, Karolinska universitetssjukhuset, Danderyds sjukhus AB, Södersjukhuset AB och Södertälje sjukhus AB	Metoder som tillämpas*	
SLSO	Metoder som tillämpas*	
TioHundra AB	Metoder som tillämpas *	
Folktandvården i Sthlms län AB	Metoder som tillämpas*	

* Berörda verksamheter ska arbeta i enlighet med landstingets övergripande handlingsplan för att minska miljöpåverkan från läkemedel. Svartalternativ ges i bokslutsanvisningar.

År 2016 ska antalet uthämtade antibiotikarecept i Stockholms läns landsting inte överstiga 250 per 1 000 invånare och år.

Beräkning av måluppfyllelse: Landstingsstyrelsens förvaltning hämtar statistikuppgifter från Strama avseende antalet uthämtade antibiotikarecept.

Målet är nått om antalet recept 2016 inte överstiger 250 per 1 000 invånare*.

Tabell 26.		
Uppgiftslämnare	Uppgift	Omfattning
Landstingsstyrelsens förvaltning	Antal uthämtade antibiotikarecept per 1 000 invånare	Stockholms län

* Målet överensstämmer med regeringens och nationella Stramas mål för en rationell antibiotikaanvändning.

Delmål 14. Minska utsläpp av luftföroreningar och buller

År 2016 ska utsläppen av partiklar och andra luftföroreningar till miljön från Stockholms kollektivtrafik ha minskat med 10 procent jämfört med år 2011. Landstingets aktiva arbete med att minska bullerpåverkan ska fortsätta och utvecklas.

Beräkning av måluppfyllelse: utsläpp per personkilometer beräknas genom att utsläppen av partiklar summeras för hela kollektivtrafiken och divideras med summa personkilometer för kollektivtrafiken. Motsvarande beräkning görs för kväveoxider.

Målet är nått om utsläpp per personkilometer – för såväl partiklar som kväveoxider – är minst 10 procent lägre 2016 än 2011. Därtill ska Trafikförvaltningen bedriva ett aktivt arbete med att minska bullerpåverkan.

Tabell 27.		
Uppgiftslämnare	Uppgift	Omfattning
Trafikförvaltningen, SL AB	Utsläpp av partiklar, ton	Busstrafik (exklusive ersättningstrafik)

Tabell 27, forts		
Trafikförvaltningen, SL AB	Utsläpp av kväveoxider, ton	Busstrafik (exklusive ersättningstrafik)
Trafikförvaltningen, SL AB	Personkilometer	Busstrafik (exklusive ersättningstrafik)
Trafikförvaltningen, SL AB	Utsläpp av partiklar, ton	Färdtjänsttaxi, närtrafik och specialfordon
Trafikförvaltningen, SL AB	Utsläpp av kväveoxider, ton	Färdtjänsttaxi, närtrafik och specialfordon
Trafikförvaltningen, SL AB	Personkilometer	Färdtjänsttaxi, närtrafik och specialfordon
Trafikförvaltningen, WÅAB	Utsläpp av partiklar, ton	Kollektivtrafik till sjöss, med såväl egna som upphandlade entreprenörers fartyg
Trafikförvaltningen, WÅAB	Utsläpp av kväveoxider, ton	Kollektivtrafik till sjöss, med såväl egna som upphandlade entreprenörers fartyg
Trafikförvaltningen, WÅAB	Personkilometer	Kollektivtrafik till sjöss, med såväl egna som upphandlade entreprenörers fartyg
Trafikförvaltningen, SL AB	Bedrivs ett aktivt och systematiskt arbete för att minska bullerpåverkan (ja/nej)*	Buller från allmän kollektivtrafik på land

* Ett aktivt och systematiskt arbete för att minska bullerpåverkan betyder att det finns mål, åtgärdsplan och ansvarsfördelning som är dokumenterade. Arbetet ska vara aktivt och mål och åtgärder ska följas upp. Rutiner ska säkerställa att bullerproblematiken både aktualiseras beträffande befintlig verksamhet samt lyfts in vid planering av ny buss- och spårinfrastruktur. Bullerproblem ska vara en fråga som hanteras även vid byggande av anläggningar samt vid upphandlingar av främst trafik. Nya metoder och material ska prövas för att på så sätt försöka minska bullret från kollektivtrafiken.

Delmål 15. Öka mängden ekologiska livsmedel

År 2016 är 30 procent av livsmedlen som serveras i all landstingsfinansierad verksamhet baserade på ekologiskt framställda produkter. Valfrihet och kvalitet inom mat och kost för patienter och personal ska säkerställas.

Beräkning av måluppfyllelse: uppgifter om inköp totalt/ekologisk avser inköpskostnader i kronor. Andelen ekologiska livsmedel beräknas genom att summa inköp ekologiska livsmedel divideras med summa inköp livsmedel totalt.

Målet är nått om andelen ekologiska är minst 0,3.

Uppgiftslämnare	Uppgift*	Omfattning
Danderyds sjukhus, Karolinska universitetssjukhuset, Södersjukhuset, Södertälje sjukhus och Norrtälje sjukhus	Inköp totalt, SEK	All mat till patienter
Danderyds sjukhus, Karolinska universitetssjukhuset, Södersjukhuset, Södertälje sjukhus och Norrtälje sjukhus	Inköp ekologisk, SEK	All mat till patienter
SLSO	Inköp totalt, SEK	All mat till patienter
SLSO	Inköp ekologisk, SEK	All mat till patienter
Alla landstingsägda förvaltningar och bolag	Inköp totalt, SEK	Kaffe och te till personal
Alla landstingsägda förvaltningar och bolag	Inköp ekologisk, SEK	Kaffe och te till personal
Alla landstingsägda förvaltningar och bolag	Inköp totalt, SEK	Frukt till personal
Alla landstingsägda förvaltningar och bolag	Inköp ekologisk, SEK	Frukt till personal

* För uppgifter om patientmåltider från centralt upphandlad måltidsentreprenör kan landstingsstyrelsens förvaltning bistå med underlag.

Delmål 16. Verka för en god livsmiljö

Landstinget ska via den regionala planeringen verka för att år 2016 har andelen av befolkningen med god tillgång till tätortsnära natur och grönområden med god kvalitet ökat jämfört med 2010. Landstinget ska ha en folkhälsopolicy med syfte att arbeta för en mer hälsofrämjande hälso- och sjukvård samt samverka kring hälsa med andra aktörer i länet.

Beräkning av måluppfyllelse: Hälso- och sjukvårdsförvaltningen följer landstingets arbete enligt folkhälsopolicyn. Landstingsstyrelsens förvaltning gör en uppföljning av tillgången till tätortsnära natur, i slutet av programperioden. Den görs enligt samma metod som uppföljning av RUFSS 2010 (strategi "Tät och flerkärnig region").

Målet är nått om landstinget dels bedriver ett aktivt folkhälsoarbete, utifrån inriktningen i den beslutade folkhälsopolicyn, och dels att en större andel av befolkningen har god tillgång till tätortsnära natur*.

Tabell 29.		
Uppgiftslämnare	Uppgift	Omfattning
Hälso- och sjukvårdsförvaltningen	Bedrivs folkhälsoarbete, utifrån landstingets folkhälsopolicy (ja/nej)?	Enligt landstingets folkhälsopolicy
Landstingsstyrelsens förvaltning (SLL TMR)	Andel av befolkningen med god tillgång till tätortsnära natur, procent	Stockholms län

* Vid uppföljningen 2010 var det 23 procent av länets befolkning som bodde inom ett avstånd på 500 meter, och 48 procent på 1 000 meter, från en så kallad "grön kil". Nästa uppföljning är planerad till 2015.

Organisation och styrning

Förvaltningar och bolag uppfyller miljöprogrammets krav på organisation och styrning genom att ha ett certifierat miljöledningssystem enligt ISO 14001 samt att förvaltningar och bolag via de egna, interna och externa, revisionerna systematiskt kontrollerar att dessa krav efterlevs.

Förvaltningar och bolag ska därför ha egna revisionsplaner, som säkerställer att samtliga krav på organisation och styrning blir föremål för revision under programperioden. Vissa av kraven om organisation och styrning är förtydligade nedan. För övriga krav hänvisas till miljöprogrammet. Förvaltningar och bolag ska kunna uppge huruvida kraven på organisation och styrning uppfylls.

Grundläggande krav

Organisation och planering

Kompetens: samtliga förvaltningar och bolag har en kommunikationsplan, som beskriver hur (relevanta delar av) miljöprogrammet kommuniceras till anställda i organisationen. Landstingsstyrelsens förvaltning tillhandahåller miljöutbildningar för såväl landstingets egen personal som för leverantörer.

Miljöledningssystem: alla landstingets verksamheter är certifierade enligt ISO 14001. Miljöledningssystemen är integrerade i verksamheternas ordinarie arbetssätt, antingen genom ett integrerat ledningssystem eller att miljöhänsyn är integrerat i särskilda processer. Ett integrerat system uppfyller kraven i ISO 14001 och är integrerat i verksamhetsstyrningen, det vill säga ett formellt verksamhetsstyrningssystem som till exempel processtyrning eller balanserat styrkort. Alternativet är att välja särskilda processer som bedöms vara viktiga ur miljösynpunkt. I dessa processer integreras miljöhänsyn, vilket säkerställs genom rutiner. Oavsett metod ska miljöhänsyn åtminstone vara integrerat i förvaltningars/bolags (a) budget-, (b) verksamhetsplanerings- samt (c) beslutsprocesser.

Ekonomiska styrmedel: Hälso- och sjukvårdsförvaltningen ställer miljökrav enligt miljöprogrammet och ger miljörelaterad ersättning till de vårdverksamheter som uppfyller miljökrav i avtal. Landstingsstyrelsens förvaltning genomför centrala upphandlingar så utbudet av varor och tjänster motsvarar de behov förvaltningar och bolag har för att uppfylla miljöprogrammets mål.

Upphandling

Upphandling – centralt upphandlade produkter: Förvaltningar och bolag köper – när så är möjligt – produkter som är centralt upphandlade.

Landstingsstyrelsens förvaltning vägleder anställda med beställarroll att välja produkter, ur det centralt upphandlade sortimentet, som är bra för miljön.

Upphandling – uppförandekod för leverantörer: Landstingsstyrelsens förvaltning prioriterar upphandlingsobjekt, utifrån en riskbedömning om var kraven i uppförandekoden riskerar att överträdas vid produktionen av de produkter som landstinget upphandlar. I de prioriterade upphandlingarna ställer Landstingsstyrelsens förvaltning krav på att landstingets uppförandekod efterlevs och följer upp kraven.

Kommunikation

Kommunikation – transparent och motiverande: samtliga förvaltningar och bolag har en kommunikationsplan, som beskriver hur förvaltningen/bolaget kommunicerar miljöarbetet med externa intressenter (se även om kommunikation med anställda ovan).

Kommunikation – nätverk och miljöforskning: under programperioden deltar landstinget i minst ett externt samarbete inom områdena transporter, energi, läkemedel, medicinska gaser, kemikalier, produkter samt avfall. Ett externt samarbete ska genomföras med intressenter utanför landstinget, ligga utanför ordinarie avtal med entreprenörer och ha ett särskilt miljösyfte samt ge landstinget möjlighet att kommunicera sitt miljöarbete och lära av andra. Miljöavdelningen samordnar de interna nätverk och arbetsgrupper som är nödvändiga för att uppnå miljöprogrammets mål.

Uppföljning

Uppföljning och redovisning – miljöprestanda: förvaltningar och bolag följer landstingets bokslutsanvisningar och andra instruktioner för redovisning av miljöarbetet.

Uppföljning och redovisning – årlig miljöredovisning: landstinget följer upp miljöprogrammet enligt detta dokument.

Specifikationsdokument – nyckeltal och förutsättningar: kravet uppfylls genom detta dokument.

Organisation och styrning – nya krav för 2012-2016

Organisation och planering

Organisation – miljöchef i större organisationer: Detta krav i miljöprogrammet följs upp i en särskild, effektivitetsinriktad, granskning. Där undersöks om organisation och styrsystem behöver förbättras bland landstingets förvaltningar och bolag, utifrån en risk- och väsentlighetsanalys med avseende på miljöprogrammets mål. Uppdragets särskilda fokus ska vara huruvida förvaltningar och bolag har de resurser (kompetens, budget med mera) som krävs.

Ekonomiska styrmedel – modell för miljöersättning: Hälso- och sjukvårdsförvaltningen ska, i samverkan med landstingsstyrelsens förvaltning och berörda vårdverksamheter, under 2013 se över och – vid behov – uppdatera modellen för miljörelaterad vårdersättning, inklusive uppföljning av miljökrav/prestanda.

Upphandling

Upphandling – global indirekt miljöpåverkan: under programperioden ökar landstinget kunskapen om verksamhetens miljöpåverkan genom projekt/utredningar inom en rad områden, i första hand: energianvändning i externa lokaler (se delmål 1 ovan), livsmedel (delmål 5), engångsmaterial (delmål 7) samt IT (delmål 7). Kunskapen ska även öka kring miljöpåverkan vid tillverkning av de varor och produkter som landstinget upphandlar.

Upphandling – miljögodkända produkter: den modell som föreskrivs i miljöprogrammet är – av olika skäl – svår att genomföra och kravet bör därför i stället ses som ett förslag och ambition.

Kommunikation

Kommunikation – anpassad miljöutbildning: Landstingsstyrelsens förvaltning erbjuder ämnes- och yrkesspecifika miljöutbildningar, miljöutbildning för landstingets ledningsgrupper, avtalsansvariga tjänstemän samt läkare. Förvaltningen erbjuder också miljöseminarier och andra kompetenshöjande insatser för personal inom landstinget och för anställda hos samarbetspartners.

Kommunikation – miljöarbete med guldkant: enligt ett särskilt beslut av landstingsstyrelsen delas ett ”miljöpris” ut (se LS 1202-0334).

Kommunikation – intern och extern: en strategi för landstingets kommunikation av Miljöutmaning 2016 ska tas fram.

Kompletterande förklaringar

Redovisning av drivmedel

Redovisning av drivmedel sker uppdelat på olika drivmedel enligt tabell 30.

Tabell 30	
Standarddrivmedel*	
Bensin	Liter
Diesel	Liter
E85	Liter
Fordongas	Nm3
* Avser sådana drivmedel som distribueras via publika tankstationer. Denna bensin har en låginblandning av etanol. Dieseln har en inblandning av biologisk råvara, som kan vara raps-, tallolja, fetter med mera. Inblandningen i diesel varierar mellan bränslebolagen. E85 är en blandning av etanol och bensin och fordongas är en blandning av biogas och naturgas. Uppgiftslämnaren ska dock inte ta hänsyn till detta utan redovisa hela volymen som bensin, diesel, E85 respektive fordongas.	
Övriga drivmedel**	
Biogas (100 %)	Nm3
Diesel, MK1 (100 %)	Liter
Diesel, MK2 och/eller MK3 (100 %)	Liter
Dimetyleter, DME	Liter
ED95 (95 % etanol)	Liter
Elektricitet	MWh
FAME (RME)	Liter
Metanol	Liter
Motorgas/LPG/Gasol	Liter/Nm3
Naturgas (100 %)	Nm3
Syntetisk diesel av biologisk råvara	Liter
Syntetisk diesel av fossil råvara	Liter
Vätgas	Liter/Nm3
Annat, ange (fritext)	MWh
** För diesel (MK1, MK2, MK3 eller syntetisk) som <i>inte</i> distribueras via publik tankstation ska den förnybara respektive fossila volymen fördelas mellan respektive svarsalternativ ovan. Exempel: 100 liter diesel MK1 med 5 % FAME redovisas som 95 liter Diesel, Mk1 (100 %) och 5 liter FAME (RME).	

Beräkning av lustgasutsläpp

Utsläppen från all lustgasanvändning ska ha minskat med 75 procent jämfört med 2002, enligt den beräkningsmodell som framgår i tabellen nedan.

Tabell 31	
Antal förlossningar 2002	
Antal förlossningar 2016	
Antal förlossningar 2016 / Antal förlossningar 2002	= Korrigeringsfaktor
Lustgas förlossning 2002	
Lustgas förlossning 2002 Korrigeringsfaktor	= Lustgas förlossning 2002, korrigerat
Övriga utsläpp 2002	
Lustgas förlossning 2002, korrigerat + Övriga utsläpp 2002	= landstingets totala utsläpp 2002
Stockholms läns landstings totala utsläpp 2016	
Stockholms läns landstings totala utsläpp 2016 / Stockholms läns landstings totala utsläpp 2002	= Resultat

SL AB:s trafikmätningar

Antal tusen påstigande per vardag är ett verksamhetstal som Trafikförvaltningen räknar fram varje månad för alla avtalsområden och per trafikslag. Trafikförvaltningen mäter antal påstigande automatiskt, med systemet ATR, på bussar, lokalbanor och pendeltåg. För tunnelbanan görs manuella trafikstudier (MTS).

Kollektivtrafikandelar (marknadsandel) beräknas vid tullsnitten med hjälp av MTS och biltrafikdata från Statens väg- och transportforskningsinstitut. Förutom tullsnittsberäkningarna använder Trafikförvaltningen även den nationella resvaneundersökningen RVU Sverige, som myndigheten Trafikanalys ansvarar för.

Avfallsfraktioner

Organiskt avfall omfattar:

- Utsorterat matavfall
- Fettavskiljarslam (om det komposteras eller rötas)

Materialåtervinningsbart avfall omfattar:

- Källsorterad hårdplast
- Källsorterad mjukplast
- Källsorterade glasförpackningar
- Källsorterade wellpapp/kartong/pappersförpackningar
- Källsorterad metall
- Källsorterade tidningar/returpapper
- Elavfall (inklusive ljuskällor och vitvaror)
- Batterier
- Sekretess (om det materialåtervinns)
- Metallsrot.

Avfall totalt omfattar:

- Organiskt avfall (se ovan)
- Materialåtervinningsbart avfall (se ovan)
- Brännbart hushållsavfall
- Vårdens specialavfall
- Biologiskt avfall
- Cytostatika och läkemedelsförorenat avfall
- Skärande/stickande/smittförande avfall
- Smittförande avfall
- Kemikalieavfall
- Grovavfall (exklusive avfall från större byggentreprenader).